

SZIGORÚAN TITKOS

FELJEGYZÉS A TITO MARSALLAL FOLYTATOTT TALÁLKOZÓJÁRÓL, MELYET A MINISZTERELNÖK TÉRKÉPSZOBÁJÁBAN TARTOTTAK 1953. MÁRCIUS 19-ÉN 12:15 ÓRAKOR

JELEEN VANNAK

Brit részről:

Az igen tiszteletreméltó Winston S. Churchill miniszterelnök, a Parlament tagja

Az igen tiszteletreméltó Anthony Eden, a parlament tagja, külügyminiszter¹²⁴

Az igen tiszteletreméltó Alexander Tunisz grófja, védelmi miniszter
Sir Nevil Brownjohn altábornagy¹²⁷
vezérkari főnök, Védelmi Minisztérium

G. W. Harrison
külügyminisztérium

E. Shuckbrugh
külügyminisztérium

Jugoszláv részről:

Tito elnök

Őkegyelmessége Popović
külügyminiszter¹²⁵

Őkegyelmessége Velebit
nagykövet¹²⁶

Bebler
külügyminiszter-helyettes

Šumonja tábornok¹²⁸

Oresčanin tábornok

katonai, légügyi és tengerészeti attasé¹²⁹

Dr. Vratusa

¹²⁴ Nagy karriert befutó konzervatív politikus, 1935–1938 között, Stanley Baldwin és Neville Chamberlain kormányainak külügyminisztere, majd dominium-ügyi és védelmi miniszter. Az 1940-es kormányváltás után az első és második Churchill-kormányban ismét külügyminiszter, a másodikban miniszterelnök-helyettes is. Politikai pályafutásának csúcsa miniszterelnöksége volt, 1955 és 1957 között.

¹²⁵ Popović, Vladimir (1914–1972) montenegrói származású jugoszláv diplomata, politikus, katonatiszt. 1930-tól az Ifjú Kommunisták Jugoszláviai Ligájának, (*Savez komunističke omladine Jugoslavije*), 1932-től a JKP-nak a tagja. 1937-től részt vett a spanyol polgárháborúban, legmagasabb rendfokozata kapitány (százados). 1941-től bekapcsolódott a népfelzabáló háborúba, 1944-től vezérőrnagy és egyben a 3. partizán hadtest parancsnoka és komisszárja. 1945-ben Jugoszlávia első kommunista nagykövete a Szovjetunióban, 1946-ban a jugoszláv ENSZ-delegáció tagja, 1946–1947-ben részt vett a szovjet–jugoszláv gazdasági tárgyalásokon Moszkvában. 1948-ban külügyminiszter-helyetessé nevezték ki és egyben beválasztották a JKP Központi Bizottságába. 1949-ben az ENSZ-közügyülésben a nyugati hatalmaktól segítséget kérő jugoszláv delegáció vezetője, 1950 és 1954 között londoni jugoszláv nagykövet, 1956-tól 1958-ig Vietnámban és Kínában volt nagykövet. Haláláig az elnökség titkári pozícióját is betöltötte. Elnyerte a Nép Hőse Rendet.

¹²⁶ Velebit, Vladimir Vlatko (1907–2004) horvát származású jugoszláv politikus. 1939-től a JKP tagja, 1941-től partizán. Előbb partizán, később a Legfelsőbb Parancsnokság hadbíróságának vezetője, majd a nagy-britanniai jugoszláv katonai küldöttség vezetője. Legmagasabb pozíciója Jugoszláviában külügyminiszter-helyettes, az ENSZ-ben az Európai Gazdasági Bizottság végrehajtó titkárságának titkára.

¹²⁷ Brownjohn, Nevil (1897–1973) brit katonatiszt. 1915-ben kezdte meg szolgálatát, a II. világháborúban már vezérőrnagy, 1944-ben helyettes vezérkari főnök Eisenhower főhadiszállásán. 1950 és 1952 között helyettes vezérkari főnök altábornagyi rendfokozatban, 1956 és 1958 között főszállásmester vezérezredesként. 1958-ban nyugdíjazták. A Brit Birodalom Rendjének nagykeresztos lovagja volt.

¹²⁸ Šumonja, Miloš (1918–2006) horvát származású jugoszláv katonatiszt. Eredetileg tanár, 1941-től részt vett a népfelzabáló háborúban, 1942-től a JKP tagja. 1945 és 1947 között a Frunze Katonai Akadémián kapott továbbképzést. 1967 és 1970 között vezérkari főnök volt. Legmagasabb rendfokozata: altábornagy. Elnyerte a Nép Hőse Rendet 1953-ban.

¹²⁹ Oresčanin, Bogdan (1916–1979) horvát származású jugoszláv katona, diplomata. 1941-től JKP tagja, részt vesz a népfelzabáló háborúban. Különböző parancsnoki beosztásokat tölt be előbb tisztként, majd 1944-től tábornokként. Legmagasabb rendfokozata: altábornagy. A háború után többek között londoni katonai attasé, a horvát *szábor* tagja, különböző diplomáciai feladatokat lát el a Távol-Keleten. 1951-ben elnyerte a Nép Hőse Rendet.

SZIGORÚAN TITKOS

A MINISZTERELNÖK [kiemelések az eredeti iratban] kihangsúlyozta, hogy a fő fronton a szovjet seregek elkerülhetetlenül Németországon keresztül a Rajnáig fognak előretörni és esetleg behatolnak Franciaországba. Emiatt a legnagyobb jelentőséget a jobbszárnynak tulajdonítja és melegen fogadja a megegyezést, amelyet Jugoszlávia Görögországgal és Törökországgal kötött. Reméli, hogy a jobbszárnynak elég szilárdan tudják tartani ahhoz, hogy a stratégiai légi offenzíva Oroszország szívéig hatolhasson. Hisz abban, hogy talán két vagy három hónapos időtartamon belül a Kremlben [székelő] szovjet kormányt annyira megfélemlítik és az orosz ipar és a kommunikációs hálózat annyira tönkremegy, hogy az orosz seregek és a légierjük már nem lesznek képesek a háború folytatására. Habár ezen idő alatt Párizs, Brüsszel és Koppenhága túszként orosz kezekbe kerülhet, [de] mindaddig, amíg a jobbszárny töretlen marad, a fekete-tengeri kijáratokat még mindig elzárhatjuk az ellenségtől. Ez lehetővé teszi, hogy az Adrián keresztül erősítést és főszerelést szállítsanak Jugoszláviának.

TITO MARSALL, bár általában egyetértett a miniszterelnök meglátásával, azt mondta, szükséges, hogy mindjárt az elején megkíséreljenek erős csapást mérni az ellenségre, mert a kezdeti szakaszban elért siker nagy hatással lesz a szovjetek moráljára. Úgy véli, a jövő háborúi nagyon mozgékonyság lesznek, és csapást kell terveznünk [plan to strike]. A jugoszlávok azzal számolnak, hogy a szovjetek két fő támadást intéznek: elsőként Magyarországon keresztül Trieszt felé azzal a céllal, hogy éket verjenek Jugoszlávia és a nyugati hatalmak közé; másodikként Macedónián és Albánián keresztül az Adriáig azzal a céllal, hogy elszigeteljék Jugoszláviát Görögországtól. Hogy szembenézzenek ezen fenyegető veszélyekkel, tizenkét hadosztályt koncentráltak az északnyugati területekre. A Görögországgal kötött egyezmény alapján immár nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a macedóniai frontnak, ahol a meglévő tizenkét hadosztályt még kettővel szándékoznak megerősíteni. Nem akarják szabályos ütközetekben elvesztegetni erőiket a fölényben lévő ellenséges erőkkel szemben, hanem rugalmas védelmet terveznek. E terv értelmében keményen dolgoznak, hogy fejlesszék az oldalirányú kommunikációt az ország belsejében. Egyetértett a miniszterelnökkel abban, hogy ahhoz, hogy ezzel az átkaroló támadással szembenézzenek, szándékukban áll fellegvárként tartani Jugoszláviát, jó belföldi távközlési hálózattal.

TITO MARSALL azt mondta, az olaszok a Brenner-hágó vonalánál tervezik a védelmet, de jugoszláv nézőpontból inkább egy magyar határhoz közelebbi állás szükségeltetik. Hangsúlyozta, terveket kell kidolgozniuk azért, hogy összekapcsolják Jugoszlávia és Közép-Európa védelmét. Attól tart, hogy – a gyenge, Ausztriában állomásozó szövetséges erőkkel – a védelem összeomolhat és Jugoszlávia arra kényszerül, hogy visszavonuljon dél felé, lehetővé téve így az ellenségnek, hogy elfoglalja Zágrábot és más fontos közlekedési csomópontokat. Azt mondta, próbált már terveket egyeztetni Handy tábornokkal, miszerint összekapcsolódna a Központi Szektorral,¹³⁰ de az utóbbi hatásköre túl szűk.

A megbeszélés folyamán az alábbi pontokat érintették:

(a) A „Standing Group” most készít elő olyan utasítást, amely új, szélesebb alapokon nyugvó vezérkari megbeszélésekről szól.

(b) Megbeszélést folytattak egy, az Adriától Ausztrián át történő, észak felé irányuló stratégiai csapás lehetőségéről, azért, hogy a szovjetek Németország felé nyomuló szárnyát

¹³⁰ „Centre Sector”. A kifejezés a NATO vasfüggőnnyel szembenező arcvonalának középső harmadára utalhat.

fenyegetessék. Kihangsúlyozták, hogy a brit csapatok Németországban teljesen fölvonultak és eleinte nem fog rendelkezésükre állni kellő erő egy ilyen feladatra, valamint, hogy a jugoszlávok önmagukban esetleg nem lennének elég erősek. Egy ilyen ellencsapás kibontakoztatásának lehetősége további megfontolást igényel.

(c) Az oroszok várhatóan Isztambul felé is előretörnek, azzal a céllal, hogy éket verjenek Törökország és Görögország közé. M. Popović azt mondta, hogy egy Macedóniából kiinduló ellentámadás veszélye visszavonulásra kényszerítené a szovjeteket egy, a szorosok elleni támadástól.

(d) Nem történt még olyan a történelemben, hogy egy folyó vonalát oldalirányú védelmi vonalként sikeresen tartottak volna.

(e) Az oroszok célul fogják kitűzni, hogy amilyen gyorsan csak lehet, elérjék a Rajnát annak érdekében, hogy repülőtereket szerezzenek, ahonnan vadászgépekkel kísérhetik az Egyesült Királyság elleni bombázótámadásokat. A Nyugat-Németországban állomásozó szövetséges csapatok könnyen mozgathatóak és nagy arányban vannak köztük páncélos alakulatok.

Végezetül TITO MARSALL egyetértett a MINISZTERELNÖKKEL abban, hogy lehetetlen tartani egy összefüggő vékony vonalat. Jobb, ha mélységi védelmet szerveznek, hogy így befedjék azt az irányt, amerre az ellenség páncélos hadosztályai várhatóan előrenyomulnak. Vezérelvként erőteljes és megfelelően időzített ellencsapás indítására van szükség.

(PRO FO 371/107835 WY1054/102/G)